

אורות ישראל
מכללה אקדמית לחינוך
מייסודן של מכללות
מורשת יעקב ואורות ישראל

מאורות

עיונים בסידור התפילה ובפרשת השבוע

גיליון כ"ב
תשע"א
חומר 336

ברוך [...] מלביש ערומים

אמנם קודם חטא אדם הראשון היו האדם ואשתו עירומים ולא יתבוששו (בראשית ב, כה). עדיין לא באה לידי ביטוי התביעה הפנימית לכסות את הגוף. אלא שאז נפל האדם בחטאו. לדעת חז"ל החטא בגן עדן היה גילוי עריות. "בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא" (עבודה זרה כב ע"ב; יבמות קג ע"ב). וכן משמע מפירוש רש"י לבראשית ג, א: "והנחש היה ערום – מה ענין זה לכאן? [...] אלא למדך מאיזו עילה קפץ הנחש עליהם, ראה אותם ערומים ועוסקים בתשמיש לעין כל ונתאוה לה". משיכתה של חוה אל הנחש, כהבנתם של חכמינו, מחייבת אותנו לומר שהנחש קודם שנענש היה דומה במראהו לאדם, שאם לא כן מה מצאה בו חוה וכיצד נתפתתה להיות אתו? אולם למרות הדמיון החיצוני היה הנחש בעל חיים בתכונתו הפנימית, ואילו חוה ואדם היו בעלי תכונות אנושיות. צלם אלוקים היה נטוע בהם, ובהם בלבד. הדגשת החיצוניות הדומה הביאה לשכחת ההבדל המהותי, הפנימי, שבין נפש האדם לנפש החיה. הנחש היה ערום מפני שלא היה לו מה להסתיר, ואילו בני האדם היו ערומים מפני שעדיין לא למדו להסתיר את גופם; עדיין לא עמדו על הסכנה שבשכחת מעלתם הפנימית, זו השייכת לבני אדם בלבד. אולם אז התברר שהחשיפה החיצונית מסיחה את הדעת מהמעלה הפנימית עד כדי שכחת ההבדל שבין אדם לחיה. אז ניטע באדם רגש הבושה, והתביעה הפנימית להתכסות כדי לשים גבול ברור בין לובשי הבגדים, בני האדם, ובין בעלי החיים. ועל גבול זה אנו מברכים: "ברוך [...] מלביש ערומים".

הרב אוריאל טויטו

מרכז תכנית המצוינות ומרצה לתנ"ך

הבגד מייחד את האדם מכל שאר הברואים. האדם הוא היחיד שמתלבש, שמכסה את גופו. הלבוש משותף לכל התרבויות ולכל המקומות. בכל מקום שבו יש בני אדם, יש גם בגדים. אמנם פריטי הלבוש שונים בסגנונם וברמתם, אך תמיד הם קיימים. גם בתרבויות שבהם האדם הולך כמעט ערום, חלק מגופו מכוסה תמיד.

במעמקי האדם, באשר הוא, נטועה ההבנה שהחשיפה המוחלטת נוגדת את התכונה הבסיסית של היותנו בני אדם. ההכרה הטבעית דוחפת אותנו לשמור על גופנו ועל צניעותנו, והכרה זו עצמה היא מתנה יקרה שיוצר האדם נתן לנו, כיוון שבזכותה זוכה האדם לעמוד על יתרונו. כיסוי הגוף מורה שיש באדם משהו עמוק יותר, משמעותי יותר מהגוף. חשיפת הגוף מסיטה את תשומת הלב מאישיות האדם, מתכונתו הפנימית וממעלת השכל שבו, אל מראהו החיצוני. התביעה הפנימית, הדורשת לכסות את הגוף, קוראת להתייחסות אל מי שאני ולא אל המראה החיצוני של גופי. הלבוש מסייע להפניית המבט מהחוץ אל הפנים.

בעלי חיים שתוכם כבדים, אינם עוטים לבוש על עצמם. אולם האדם שתוכו מלא, הרבה יותר ממה שגופו יכול להראות כלפי חוץ, מדגיש את עצמתו האנושית על ידי כיסוי יופיו החיצוני, מפני שבמעמקי הנפש נטועה ההכרה שככל שהגוף יתבלט כך האישיות האמתית תלך ותיעלם מן העין.

מרן הראי"ה קוק כותב בסידורו (עולת ראייה, א, עמ' עב):

העירום הוא מרשם בנו רושם של גנאי והעדר הכבוד, המנגד לתפארת האדם, הננו מוכרחים להתגונן נגדו בלבושינו. וההכרח המוסרי הזה, אשר נטע בקרבנו יוצר האדם, אחרי שכבר נקבע המושג, שהעירום הוא דבר ששולל את הכבוד, זה ההכרח בעצמו מתת אלוקים הוא, המעיד על זיו הנשמה, האצולה מזוהר הכבוד של מעלה, החיה בקרבנו וחופפת עלינו.

נמצא שבברכת "מלביש ערומים" אנו מודים לה' לא רק על הבגד שהקב"ה נותן לנו להתכסות בו, אלא גם על התכונה המיוחדת הזו, שהופכת אותנו לבני אדם; על הצניעות הנטועה בנו, הקוראת לנו ומכריחה אותנו לכסות את גופנו.

מנוחת שבת

שעמדו ישראל לפני הר סיני, אמר להם הקדוש ברוך הוא, זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך. וזהו שנאמר (שמות, כ ח), זכור את יום השבת לקדשו.

שבת היא יום שביתה ממלאכה גשמית, מלאכה השייכת לימי המעשה, ולכן אין לה בן זוג מימי החול. בשבת נחים הכוחות הגשמיים של האדם ובמקומם מתגברים הכוחות הרוחניים. לכן במיוחד בשבת יש להקהיל קהילות ברבים וללמוד תורה, שכן היא כוח החיים האמתי של ישראל.

בני ישראל צריכים לעסוק בתורה על מנת שיהיו ראויים למשכן, שכן מטרת המשכן היא "ושכנתי בתוכם" (פרשת תרומה כה, ח) והשראת השכינה במשכן מביאה את השכינה לתוך כל אחד ואחד מישראל. דבר זה נעשה דווקא על ידי לימוד תורה ודווקא בלימוד ברבים.

זהו שמסיים שם בילקוט שמעוני:

משה תיקן להם לישראל שיהו דורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח [...] הלכות חג בחג. אם אתם עושים כסדר הזה הקדוש ברוך הוא מעלה עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי, שנאמר (ישעיהו, מג יב) "ואתם עדי נאם ה' ואני אל".

בדרך זו אנו מבינים מדוע הקמת המשכן אינה דוחה את השבת. שבת היא זמן לעולם הרוחני העליון, עולם שאין לו קשר לעולם המעשה, אף לא לעולם המעשה של הקודש. בשבת עם ישראל עסוק בעשייה רוחנית, בלימוד התורה ברבים ובהמלכת שם ה' בעולם. בניית המשכן שייכת לעולם המעשה ועל כן אינה דוחה את השבת. לעומת זאת, עבודת הקרבנות כן דוחה את השבת כי היא עבודת הקודש עצמה. עבודה זו אינה שייכת כל כך לעולם המעשה הגשמי, מהותה היא דבקות בעולם הרוחני ועל כן ראוי שתיעשה גם בשבת, הזמן הראוי לעשייה רוחנית.

(על פי מאמר של הרה"ג אברהם יצחק הלוי כלאב).

ענבל משרקי

סטודנטית במסלול לחינוך מיוחד

עמליה צורן

הנני שלחני

אומנה

"משפחת אומנה" או "משפחה אומנת" היא משפחה המקבלת להחזקה ילד כסידור זמני לתקופה מסוימת או עד גיל 18. המטרה היא לתת מסגרת משפחתית לילדים שמסביבות שונות אינם יכולים להתגורר עם הוריהם הביולוגיים. המסגרת החלופית מנוהלת על ידי זוג הורים המקבלים לביתם ילד על מנת לטפל בו כפי שהורים מטפלים בילדיהם: לדאוג לצרכיהם הנפשיים והגופניים ולהעניק להם הרבה ביטחון, חום ואהבה.

ריאיון עם תמי מוזס שמשפחתה קלטה תינוק בן ארבעה חדשים עם צרכים מיוחדים:

1. מה גרם למשפחה לרצות להיות משפחה אומנת?
הרצון לתרום לחברה. הרצון להרגיש שאנו תורמים לעולם.
2. מהו הייחוד להיות משפחה אומנת לילד עם צרכים מיוחדים?
הבחירה בילד עם צרכים מיוחדים הייתה רגשית. פשוט התאים לנו יותר. ההחלטה הייתה תוצאה של מחשבה שהייתה קיימת אצלנו שנים.
3. כיצד הילדים בבית מקבלים ילד אומנה?
שוחחנו עם כל ילד בנפרד (כדי לקבל מכל אחד את הרגשותו האישית, ללא ההשפעה של אחיו), וקיבלנו את הסכמתו. כל אחד מן הילדים ראה את התינוק לפני שהביע את הסכמתו הסופית.
4. האם מקבלים סיוע פסיכולוגי/טיפולי מן המדינה?
פרויקט האומנה מתבצע דרך עמותות המוכרות על ידי משרד הרווחה. העמותות מקיימות מעקב שוטף אחרי המשפחות האומנות, ומספקות ליווי ותמיכה של עובדים סוציאליים.
5. האם מקבלים סיוע כלכלי מן המדינה?
על הוצאות מיוחדות נוסף על תשלום חודשי לצורך כיסוי ההוצאות השוטפות הכרוכות בגידול הילד.
6. כיצד מתייחסת הסביבה לילד האומנה?
אחרי ההלם הראשוני המשפחה המורחבת מתייחסת לילד כחלק אינטגרלי מן המשפחה. הקהילה ביישוב מקבלת את הילד באהבה. הגברים בבית הכנסת נגשים לחוץ לו את היד ולומר שבת שלום, ואם הוא נעדר מן התפילה, מבררים מה קרה... ביישובים קהילתיים קל יותר לקלוט ילדי אומנה בגלל החיבוק של הקהילה. באלקנה יש כבר שש משפחות אומנות. המון ילדים מחכים למשפחות אומנות, ויש מעט מדי משפחות שלוקחות על עצמן להיות משפחה אומנת. ילד שלא מוצא משפחה נמצא במוסד של משרד הרווחה ומפסיד את החום ואת האהבה של בית ומשפחה.

תמי מסכמת את השיחה במשפט הבא: "הפרויקט הוא לא קל, אך אתה מקבל הרבה יותר ממה שאתה נותן".

למידע נוסף:

<http://www.matavomna.org.il>

http://www.summit.org.il/page.php?actions=show&id=4&top_cat=3